

מראי מקומות - סוכה

ב:

ליישב ע"פ הבנתו בדברי הבעל המאור (סוף פסחים) דמה דמברכין על ישיבת סוכה כל ז' ימי החג אף דבמצה אין מברכין אלא בליל פסח, הוא משום דבפסח שייך שלא לאכול שום מצה כל ז' ימי הפסח ורק יאכל דברים אחרים, משא"כ בסוכה דאין שייך לעמוד ג' ימים בלא שום שינה, וממילא ודאי שייך חיוב לכל ז' ימי סוכות, ושפיר מברכין. וא"כ, שפיר שייך לומר כאן לא יצא ידי חובתו, כלומר שיהי' חייב לישן בסוכה כששוב תאב לישן. וע' בהערות להגרי"ש שהאריך לחלוק על הבנת הגרי"פ בדברי הבעה"מ [לכאן פירושו במשנתנו ג"כ דחוק], והביא דברי הגר"ש קלוגר דכ' דמתני' אליבא דר"א דס"ל דחייב אדם לאכול י"ד סעודות בסוכה ומשום תשבו כעין תדורו, וה"נ חייב לישן מדין זה, וכשישן תחת המטה צריך לחזור ולישן.

ג. מעשה בטבי עבדו

פרש"י, ועבדים פטורין מן הסוכה דמעשהו"ג נשים פטורות וכל שהאשה חייבת עבד נמי חייב. והק' הרש"ש, הא אי' לקמן (כח.) דנשים פטורות משום הלכתא. וכ' לעי' במשנה למלך (מלכים י', ז'), דכ' שם דמאי דילפי' דיני עבד לה לה מאשה, זהו רק לפוטרו ממצוות שנשים פטורות משום מעשהו"ג, אבל אם יש פטור אחר לא נאמר הג"ש. וא"כ, צ"ל דע"כ מה שנשים פטורות מסוכה הוא משום מעשהו"ג, דאל"כ לא הי' שייך ללמוד עבדים מהם, ועכצ"ל דמה שהגמ' לקמן למדה מהלכתא, זהו רק לאפוקי שלא ללמוד מג"ש דט"ו ט"ו ממצה לחייבם, אבל עיקר הפטור הוא משום מעשהו"ג.

ד. מעשה בטבי עבדו, וכו'

ע' בר"ן (ט: מדפי הרי"ף) שהביא מהירושלמי שהק' דהא טבי הניח תפילין ולא מיחה בו רבו, וא"כ למה משבחו כאן. ותני' דעשה כן שלא לדחוק החכמים, לפי שהוא ידע שהוא פטור, אבל הי' רוצה לישב בסוכה כדי לשמוע דברי חכמים. וע"ש בר"ן שהק' על מה שסבר הירו' שהי' אסור לעבד לישב בסוכה, כמו איזה מצוות דאוסרים על הנשים, ע"ש מש"כ בזה.

ה. במטה עשרה

פי' הרי"ף (ג. מדפי הרי"ף) דכיון דגבוהה עשרה, הו"ל כמו סוכה בתוך סוכה, ולכך לא יצא ידי חובתו. וכ' הבעל המאור שאין פי' נכון, אלא הפי' הוא דכיון שגבוהה עשרה, הו"ל אהל בפנ"ע, ואי"ז עומד בצל סוכה, אלא בצל אהל המטה. והמלחמת שם כ' שאין לפרש כפי' הבעה"מ, דא"כ אפי' פחות מ"י נמי, אלא ביאר דאין כוונת הרי"ף דהוי סוכה בתוך סוכה ממש, אלא משום דאתי אהל ומבטל לסכך דסוכה, כיון דחשיב, ומתורת סוכה בתוך סוכה למדו חכמים דבר זה. וע' בב"ח (או"ח תרכ"ז, א'), דכ' דלפי הרי"ף ודעימי' הו"ל הפסול מדאורייתא [ומשמע דס"ל דהוי הפסול משום סוכה תחת סוכה ממש, וצ"ע בזה], אבל לפי הבעה"מ אינו פסול אלא מדרבנן. אולם ע' בפני יהושע דכ' דיתכן לומר אף בדעת הרי"ף דס"ל שאין הפסול אלא מדרבנן.

א. הא דאית לה גדנפא הא דלית לה גדנפא

כ' המגן אברהם (תרכ"ט, ו') בשם השו"ת רדב"ז (ד', צ"ז) דהיכא דעבד לסיכוך, אפי' היכא דעבד לה גדנפא כשרה. דהיינו, דהא דאמרי' דעשה לה גדנפא פסולה, זהו רק היכא דעשה המחצלת סתם, דאז הגדנפא מוכיח שנעשית לשם כלי, אבל היכא דעשאה לשם סיכוך, אז לא אכפ"ל מה דג"כ עשה גדנפא. אבל הלבוש (שם, סעי' ו') כ' דאפי' אם עשאה לסיכוך פסולה לסכך אם עשה בה גדנפא. [ולכאן נח' בגדר הפסול של עשיית גדנפא, דהרדב"ז ס"ל דהפסול הוא מה דמוכח מהא דעשה גדנפא דכלי הוא, וא"כ זה שייך רק היכא דחסר הוכחה, דהיינו דנעשית סתם, אבל היכא דעשאה בפירוש לשם סכך, אז אין שייך להוכיח להיפוך. והלבוש ס"ל דהפסול הוא מה שיש לה בית קיבול, וא"כ לא אכפ"ל אם עשאה לסיכוך או לא, וע' רש"י דבתחלה משמע דהכל תלוי אם יש לה בית קיבול או לא, ולבסוף משמע דתלוי אם כלי הוא או לא, וצ"ע.]

ב. אלא של שעם ושל גמי למאי חזו

העיר בתפארת בחורים, למה לא תני' הגמ' דמיירי כשיש לה גדנפא. ותני' דדומיא דשל שק ושל ספירא, דלית להו גדנפא.

ג. חזו לנזיאתא

פרש"י, לכסות בהן גיגית שעושין בה שכה. והק' תוס', הא כיסויי כלים טהורים הם, משום דעיקרן לכיסוי. ולכן פי' שעושין לקבל בהן דבר. וע' בערוך לנה, שכ' לדייק מלשון רש"י דכל היכא דראוי לכסות הכלי בין בשעת מלאכה ובין שלא בשעת מלאכה, הדין הוא דמקבל טומאה, וזה עשוי לכסות גיגית בין אם יש בה שכה או לא. אבל כל הציורים שהביא תוס', י"ל דמיירי שעשוי לכסות גיגית רק בשעת מלאכה, ולכן י"ל דבכה"ג טהור הוא.

פרק הישן

א. הישן תחת המטה

יש להעיר, למה נקט דוקא ישן. וכ' התוס' יו"ט (פ"א, מ"ו, ובמתני' ציין לדבריו שם) דנקט שינה משום דאסור לישון אפי' עראי חוץ מהסוכה, משא"כ אכילה ושתי' דמותר לאכול עראי חוץ מן הסוכה. [וצ"ע כוונתו בזה, ומה בכך דאסורה השינה אפי' עראי, ויש שביארו דס"ל דעיקר ישיבת סוכה הוא השינה, אבל לכאן אין אנו מוכרחים לומר כן, אלא די"ל דנקט דבר שכיח טפי, דמוכרח לעשות כן אפי' לשינת עראי, ועדיין צ"ע.] וע' במש"כ הר"י מלוניל (הובא בגנזי ראשונים סוכה עמ' 197), דכיון דעיקר ישיבת סוכה אכילה ושתי', הי' צריך לחדש דגם שינה מן העיקר.

ב. לא יצא ידי חובתו

יש להק' על לשון המשנה, דלכאן אין שייך לומר דלא יצא ידי חובתו אא"כ צריך לקיים המצוה מחדש, ומה שייך לומר דצריך לישון עוד פעם, ובשלמא אם נאמר כן על כזית ראשון א"ש, אבל מה שייך לומר כן בשינה. ובגרי"פ בביאור על הרס"ג (ח"א צא) רוצה